

Голові разової спеціалізованої ради
ДФ 20 051.087

Прикарпатського національного
університету імені Василя Стефаника
доктору політичних наук, професору
Дерев'янку Сергію Мироновичу
(76018, м. Івано-Франківськ,
вул. Шевченка, 57)

ВІДГУК

офіційного опонента

доктора політичних наук, доцента, доцента кафедри політичних наук і права
Державного закладу «Південноукраїнський національний педагогічний

університет імені К. Д. Ушинського»

Ростецької Світлани Іванівни

на дисертацію Шекети Мар'яни Миколаївни

«Ірландія та Каталонія: сепаратистська симетрія в Європі»

подану на здобуття наукового ступеня доктора філософії

з галузі знань 05 «Соціальні та поведінкові науки»

зі спеціальності 052 «Політологія»

Актуальність теми дослідження. Проблема сепаратизму у ХХІ столітті має важливий вплив на функціонування сучасної системи міжнародних відносин та прийняття політичних рішень. У Європі протягом останніх років значно зросла популярність націоналістичних сил та рухів, що прагнуть більшої самостійності або незалежності. Північна Ірландія та Каталонія – два регіони, де історично сформувалися сильні традиції національної самоідентифікації з подальшими прагненнями до розширення автономії. Вивчення прикладів Північної Ірландії та Каталонії дає змогу краще зрозуміти проблеми, що пов'язані з етнічними розбіжностями в межах сучасної мультикультурної держави. Сепаратизм є каталізатором процесів дезінтеграції, загрозою цілісності держав, а також породжує нестабільну взаємодію між інституціями та суспільством. Концепція «сепаратистської симетрії» в Європі допомагає простежити основні тенденції та закономірності явища сепаратизму, а також з'ясувати спільні та відмінні стратегії сепаратистських рухів.

Проблема сепаратизму в Європі ще раз демонструє нові виклики, що постають перед сучасними державами в умовах глобалізації та всеосяжної міжнародної інтеграції. Формування дієвих механізмів стримування сепаратистських прагнень у низці регіонів Європи дозволить превентивно реагувати на надмірну радикалізацію та мати чітку стратегію вирішення таких конфліктних ситуацій. Ця тема, яку обрала для наукового дослідження Мар'яна Миколаївна Шекета, вважається перспективною, науково обґрунтованою та актуальною для сучасності та подальших наукових досліджень.

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій. Дисертант чітко сформулював мету дослідження, що полягає у формулюванні та порівнянні передумов виникнення та особливостей конфлікту в Каталонії та Північній Ірландії, аналізуванні основних тенденцій впливу вказаних конфліктів на глобальні та європейські процеси інтеграції, визначенні перспектив сепаратистського руху для сучасної системи міжнародних відносин. Предметом дослідження автор визначив політично-суспільні процеси, які відбуваються в результаті перебігу етнополітичних конфліктів в Каталонії та Північній Ірландії з акцентом на історичних, політичних, культурних та соціально-економічних факторах, які вплинули на ці рухи.

Відповідно до запропонованого об'єкту і предмету, поставлено основні дослідницькі завдання дисертації, подано їх об'єктивну мотивацію, а саме: уточнити та доповнити понятійно-категорійний апарат явища сепаратизму та детермінант його виникнення; з'ясувати поточний стан наукового опрацювання явища сепаратизму; вивчити специфіку умов та чинників існування етнополітичного конфлікту в Каталонії; розкрити особливості умов та тенденцій етнічного конфлікту в Ірландії; дослідити конституційно-правові основи розв'язання проблеми сепаратизму та радикалізму в Європі; провести порівняльний аналіз сепаратистських рухів в Ірландії та Каталонії; розглянути стратегію протидії та запобігання поширення сепаратизму в Європі, зокрема шляхом забезпечення політики мультикультуралізму та можливостей для всіх груп.

Позитивно характеризує дисертаційну роботу також наукової діяльності Шекети Мар'яни Миколаївни на кафедрі міжнародних відносин Прикарпатського національного університету імені Василя Стефаника у рамках держбюджетної теми «Центральна та Східна Європа» (номер державної реєстрації 0114U001590).

Структура дисертаційної роботи детально розроблена і має логічне послідовність, охоплюючи весь комплекс основних та найбільш актуальних аспектів явища сепаратизму на прикладі сепаратистських рухів в Північній

Ірландії та Каталонії. Робота отримала позитивні відгуки завдяки ретельному аналізу вітчизняної та зарубіжної (іншомовної) літератури з даної теми та виокремленню проблематичних тематичних напрямів у науковому вивченні цієї сфери. Теоретична база, що використовується в роботі, є повною та відображає предмет дослідження. Застосування методів та методологічних підходів серед яких філософські, загальнонаукові та спеціальні політологічні методи дослідження. Серед філософських (універсальних) методів використовується діалектичний, аналітичний та терменевтичний. Загальнонаукові методи містять в собі: синергетичний, аналіз, синтез, узагальнення, спостереження, історичний метод, системний та структурно-функціональний метод. Спеціальні політологічні наукові методи – біхевіористський, метод наукового моделювання політичної дійсності, івент-аналіз та метод когнітивного картування.

Головним здобутком роботи є те, що дослідження є самостійною науковою розвідкою, в якій на основі комплексного політологічного аналізу доведено, що всупереч різниці в історичних, культурних і політичних умовах сепаратистських рухів в Північній Ірландії та Каталонії існують спільні риси в стратегіях та цілях цих рухів, зокрема, використання інституту демократичних виборів, активізацію громадськості та міжнародної спільноти. Такі схожі стратегії свідчать про загальні тенденції в сучасних сепаратистських рухах в Європі.

Наукова новизна одержаних результатів полягає в тому, що вперше в українській політологічній науці здійснено ґрунтовне і всебічне дослідження явище сепаратизму на прикладі двох сепаратистських рухів в Європі – Північній Ірландії та Каталонії та визначено подальші перспективи існування сепаратизму в країнах членах ЄС, сформульовано низку нових теоретичних висновків і узагальнень, а саме: здійснено порівняння спільних і відмінних стратегій сепаратистських рухів в Ірландії та Каталонії; систематизовано наявні концепції щодо застосування терміну «сепаратизм», його особливостей, походження та запропоновано нові визначення «етнічного сепаратизму» та «радикалізму»; проведено комплексний політико-правовий аналіз права на самовизначення в праві ЄС та відповідь ЄС на прояви сепаратизму та радикалізації; проаналізовано перспективи існування проблеми сепаратизму та радикалізму в Європі у найближчому майбутньому; розроблено авторську періодизацію етапів становлення каталонської та ірландської самоідентифікації. Також удосконалено поняття сепаратизму як суспільно-політичного явища сучасності та джерельну базу його дослідження; систему оцінки етнічного сепаратизму в Каталонії та Північній Ірландії через призму практики

Європейського Союзу щодо розв'язання етнічних конфліктів та особливостей сепаратизації регіонів; основні етапи розвитку сепаратистських рухів в Європі, а саме в Північній Ірландії та Каталонії; розуміння наслідків діяльності сепаратистських рухів в Європі; набули подальшого розвитку: теоретико-концептуальне тлумачення закономірностей існування сепаратистських ідей у демократичних державах Європи; визначення політичних механізмів держав, інституцій ЄС та міжнародних організацій у процесах протидії поширенню ідей сепаратизму; систематизація основних чинників, що впливають на сепаратизацію регіону Європа.

Значення дисертаційної роботи Шекети Мар'яни Миколаївни також полягає в тому, що одержані результати наукової роботи можуть бути використані як теоретико-методологічний фундамент та набір емпіричного інструментарію для різнобічного вивчення та аналізу явища сепаратизму та його впливу на сучасну систему міжнародних відносин.

Практичне значення одержаних результатів дослідження полягає у використанні матеріалів роботи органами влади, політичними партіями та громадськими організаціями в процесі розробки програм розвитку взаємодії між державою та владою і громадянським суспільством. Результати цього дослідження матимуть практичні наслідки для політиків і міжнародних організацій, які стикаються з викликами, що створюються сепаратистськими рухами. Розуміння факторів, що сприяють успіху або невдачі таких рухів, має велике значення для забезпечення стабільності, миру та співпраці в межах держав та між ними. Дане дослідження може сприяти прийняттю політичних рішень, пов'язаних з регіональними автономією, децентралізацією, правами меншин та стратегіями вирішення конфліктів. У навчальному процесі результати дослідження можуть збагатити теоретичним та емпіричним матеріалом навчальні курси та спецкурси, що читаються на різних рівнях вищої освіти за спеціальністю «Міжнародні відносини, суспільні комунікації та регіональні студії» та «Політологія».

Відповідність дисертації встановленим вимогам. Дисертація складається зі вступу, чотирьох розділів, поділених на 9 підрозділів, а також висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальний обсяг дисертації – 256 сторінок, з них основний текст – 177 сторінок. Текст містить таблиці та додатки. Список використаних джерел налічує 391 найменування та викладений на 37 сторінках. І додаток розміщений на 3 сторінках. Оформлення дисертації відповідає вимогам до такого виду робіт. Аналіз тексту дисертаційної роботи свідчить про дотримання автором вимог академічної доброчесності. У роботі подано посилання на відповідні джерела про

використання ідей, розробок, тверджень і відомостей, а також надано достовірну інформацію про результати наукової роботи, використані методи дослідження і джерел інформації. Представлений рукопис дисертації повною мірою відображають зміст роботи, відповідають спеціальності 052 «Політологія».

Повнота викладених наукових положень, висновків і результатів в опублікованих працях. Обґрунтованість наукових положень, висновків, сформульованих у дисертації, підтверджується 17 публікаціями, з них 4 статті у наукових фахових виданнях України; 1 стаття в іноземному науковому виданні; 1 розділ іноземної колективної монографії; 11 тез та матеріалів, що засвідчують апробацію матеріалів дисертації здобувача.

Відомості про дотримання академічної доброчесності. Автор дотримався вимог щодо академічної доброчесності. Дисертація містить посилання на відповідні джерела при висвітленні тверджень, ідей, висновків інших авторів. Ознак фальсифікації, які б ставили під сумнів унікальність праці та самостійну роботу дисертанта, виявлено не було.

Дискусійні положення та зауваження до дисертаційної роботи. У цілому позитивно оцінюючи науковий рівень дисертаційної роботи Шекети Мар'яни Миколаївни, слід зазначити деякі дискусійні положення та зауваження:

Змістовні зауваження:

1. Під час вивчення передумов та етапів формування етнічної конфліктності в Каталонії та Північній Ірландії автор подекуди надмірно деталізує історичні події в цих регіонах (с. 67–69; с. 115–117) слід було б обмежитись виключно загальною згадкою про них як про один з етапів або ж зовсім виключити зайві подробиці з тексту дисертації.

2. Попри значну увагу дисертанта щодо механізмів протидії Європейським Союзом проблемам радикалізації та сепаратизму в державах-членах, у переліку завдань дисертації не зайвим було б звернути увагу на те, який досвід може перейняти Україна у формуванні унікальної стратегії етнонаціональної політики з огляду на прагнення України стати членом ЄС.

3. У п. 1.3. автор описує теоретичні (концептуальні) підходи до розуміння явища сепаратизму як частини політичного процесу, що є виправданою та зрозумілою частиною дисертаційного дослідження, але варто було б більш конкретно прописати які саме підходи стали основою дослідження та адаптувати їх під дане дослідження.

4. У п. 4.2. автором описується розроблена ним концепція «сепаратистської симетрії», проте в науковій новизні у пункті «здійснено уперше» про такий науковий внесок нічого не згадується.

Вищезазначені зауваження та рекомендації не впливають на загальну позитивну оцінку роботи та не знижують її теоретичної та прикладної цінності, а мають лише рекомендаційний характер для дисертанта та висловлені з метою їхнього врахування у подальших дослідженнях.

Загальний висновок. Дисертаційна робота Шекети Мар'яни Миколаївни «Ірландія та Каталонія: сепаратистська симетрія в Європі», подана на здобуття наукового ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки спеціальності 052 Політологія, є самостійним, завершеним науковим дослідженням, яке містить обґрунтовані та перевірені наукові результати. Отримані результати мають наукову новизну, важливе теоретичне та практичне значення. Дисертаційна робота Шекети Мар'яни Миколаївни відповідає спеціальності 052 «Політологія» і вимогам «Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 року № 44 (зі змінами, внесеними згідно з Постановою Кабінету Міністрів України від 21 березня 2022 року № 341), вимогам до оформлення дисертації, затвердженим Наказом Міністерством освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 (зі змінами). Подана дисертаційна робота є завершеною працею, в якій отримано нові обґрунтовані результати, що мають наукову новизну, теоретичне та практичне значення, а її авторка Шекета Мар'яна Миколаївна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії з галузі знань 05 Соціальні та поведінкові науки за спеціальністю 052 Політологія.

**Доктор політичних наук, доцент,
доцент кафедри політичних наук і права
Державного закладу «Південноукраїнський
національний педагогічний університет
імені К. Д. Ушинського»**

С. І. Ростецька

Підпис доцента Світлани Ростецької

Проректор з наукової роботи

Ганна МУЗИЧЕНКО